

Saneringsplan eller driftsplan — eller begge deler

Synspunkt/erfaringer fra Ringsaker kommune.

Av Amund Bø.

Amund Bø er avdelingsleder i Ringsaker kommune.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
4. april 1991.*

Sitat fra innledningen til en saneringsplan i 1989. «NN A/S har tidligere, i aug. 1980, utarbeidet saneringsplan for avløpsledninger i Brumunddal. Det er nå foretatt en ajourføring---». Det var jo på tide. I vår, og sikkert i andre kommuner, er saneringsplanen VA-sektorens bidrag til skippertaksmentaliteten. Hva gjør en kommune som mangler oversikt over sitt avløpsnett? Fordi de sjelden har resurser til å utarbeide egne saneringsplaner, bestiller de en plan hos en konsulent. Prisen vil så avgjøre hvor godt produktet blir.

I verste fall forteller planen det du vet på forhånd. Nemlig, at når det regner, øker tilrenningen til renseanlegget. Det ligger mange planer og samler støv i kommunale hyller. Det er ikke saneringsplanens intensjon som har skylden, men systemet.

Store planer kommer med vyer om tiltak som skal gi besparelser, og mindre forurensning. Men fordi kommunene ofte ikke har penger til investeringer, blir planen ikke brukt. Og den dagen bevilgningen er vedtatt, er planen for gammel. En plan som er utarbeidet av personer utenfor kommunen,

har flere negative sider. Kommunens egne folk har mistet nødvendig detaljkunnskap, og planen har ikke noen personlige forkjempere i etaten.

En saneringsplan er en statusrapport for det tidsrommet planen er utarbeidet under. Lange trender kommer ikke fram, og målinger vil bli påvirket av periodens værforhold.

Fra 1992 setter Miljøverndepartementet krav til saneringsplaner for hele kommunen, før de vil gi støtte til saneringsanlegg. Dette kan bli en bjørnetjeneste. Mange vil følge kravet, men resultatet blir mange planer som ikke vil bli fulgt opp.

Finnes det noe alternativ til saneringsplaner? Ja, gode driftsopplegg. I stedet for disse skippertaksplanene, må kommunene bygge opp et system som kontinuerling viser hva som foregår ute på nettet.

Oppstarten på et slikt system kan ligne på oppstarten i en saneringsplan, men resultatet skal ikke være en rapport (og det var det), men det skal engasjere alle innen faget og gi kontinuerlige resultater.

Det er en stor oppgave for alle ledere å få samtlige innen VA-sektoren delak-

tig i målsetting og måloppnåelse. Ansvar må delegeres, slik at alle føler sin oppgave som en nødvendig del av etatens samlede innsats.

I mange år har driftsoperatører og oppsynsmenn notert driftsdata som burde vært bearbeidet og satt inn i en driftsplan. Det kommer nå etterhvert gode hjelpemidler innen dataverdenen som kan hjelpe oss til å holde oversikten (forvaltning, drift og vedlikehold).

Hva er nødvendig for å lage gode driftsplaner for ledningsnettet?

Vi trenger:

- Ledningskartverk med alder, materiell, dimensjon og utstyr.
- Innsamling og bearbeiding av driftshendelser.
- TV-undersøkelser av spesielle strekninger.
- Risikoanalyse av viktige ledninger.
- Oversikt over overløp.
- Mengdemålinger på renseanlegg, pumpestasjoner og på nettet.
- Mengdemålinger på vannverk og hos abonnenter.
- Målinger av forurensningsmengder.
- Timelister som viser hvor innsatsen settes inn.
- Avdelingsregnskap som splitter kostnadene på drift, vedlikehold, fornyelse og nyanlegg. Samt gir enhetspriser.

Når man får innarbeidet rutiner som tar seg av disse nødvendige delelementene, har man et ypperlig grunnlag for årsrapporter og videre driftsplaner.

Årsrapporten skal inneholde:

- Hva vi har av anlegg.
- Tilstand/utvikling for anleggene.
- Bruk av innsatsmidler, enhetspriser.
- Grad av måloppnåelse.

I forbindelse med nye krav til utslippstillatelsene skal kommunene levere detaljerte årsrapporter. Driftsassistansen i Buskerud har kommet langt i sin streben på å lage en god årsrapport. Den kommunen som klarer å fylle en slik rapport med nogenlunde riktige tall, trenger ikke saneringsplan for å vite hvor tiltak skal settes inn. Det er derfor ikke noen logisk sammenheng i at kommunene skal bruke mye penger på saneringsplaner, når det er driftsoppfølging som er nøkkelen både til pålagte årsrapporter og videre planlegging.

Som daglig ansvarlig for ledningsnettets ve og vel, er jeg mer interessert i kontinuerlig oppfølging av nettet, enn av statiske planer.

Vi har derfor forsøkt å følge opp de målinger som er tilgjengelige, for å finne tilstand og trender.

Det er mange usikkerhetsmomenter i målingene og størrelsene på parametre, men trender fra år til år blir riktig.

Fordi vi har vannmålere hos alle abonnenter, får vi god oversikt over vannmengder og levert kloakk.

Tall for renseområdene legges inn i et regneark, og vi kan beregne virkningsgrad, separasjonsgrad og utlekking på vannledninger.

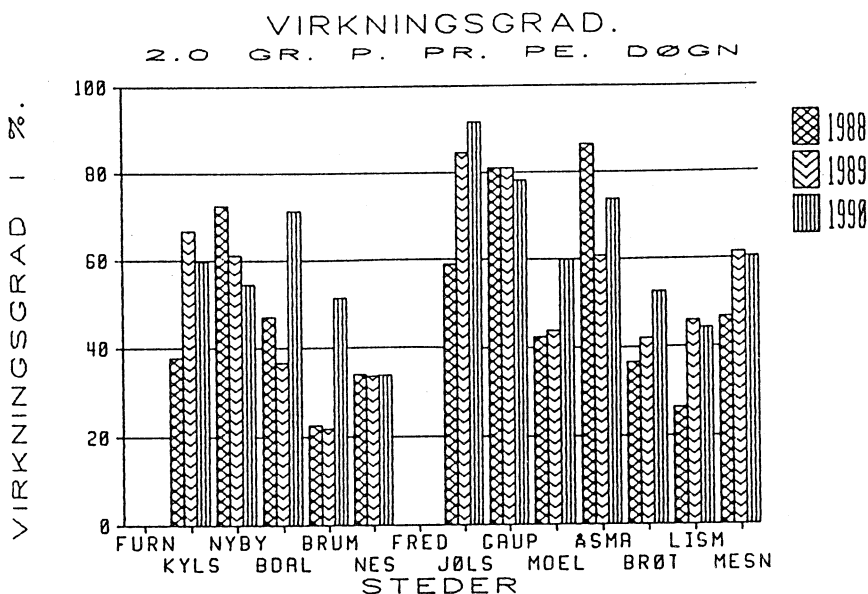
Den dagen vi kan kople sammen GAB, folkeregistret, kommunal fakturering og polygoner i kartverket, vil vi lett kunne regne ut tilknytningsgrad og tilføringsgrad.

Eksempel fra Moelv renseområde:

NØKKELTALL FOR MOELV RENSEOMRÅDE

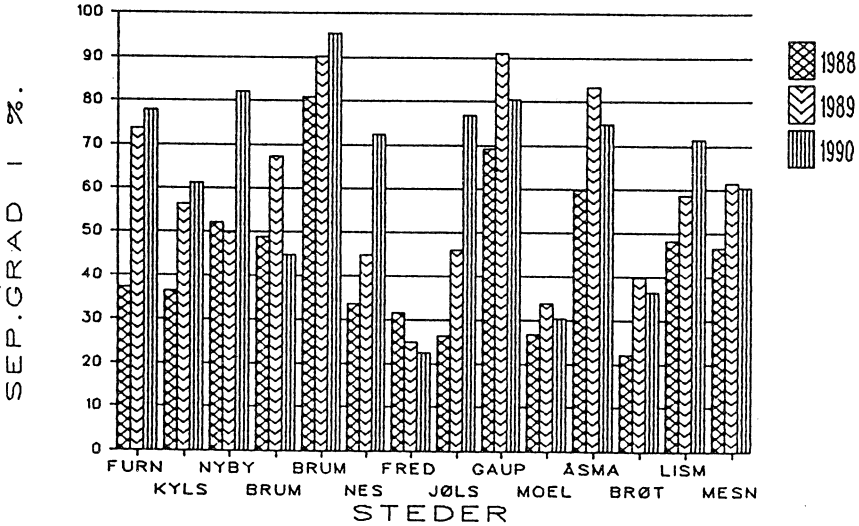
	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Produsert vann m ³	53 200	593 000	571 000			
Solgt vann m ³	293 737	293 172	289 874			
Renset avløp m ³	1 092 000	862 926	928 000			
Antall vannmålere	1 722	1 780	1 833			
Antall pe	10 675	10 820	10 953			
P. til rensanlegg	3 095	4 063	5 624			
P. til nettet	7 793	9 873	9 994			
Forbruk kloakk	292 488	291 223	281 132			
Justert pe	6 370	6 370	6 370			
Virkningsgrad %	40	41	56			
Separasjonsgrad %	27	34	30			
Innlekking vann %	73	66	70			
Utlekking vann %	45	51	49			

Ut fra slike målinger i alle renseområdene, får vi ut diagram for virkningsgrad:

Tilsvarende diagram for separasjonsgrad:

SEPARASJONSGRAD.
REN KLOAKK = 100 %

Utlekking vannledninger:

VANNLEKKASJE I %.

